

Forenkling om krigen og Norge

Av Frøde Halle

Det var ikke min tanke å engasjere meg videre i denne debatt som har pågått så lenge, men må be om plass til et par ord etter herr Baalsruds siste innlegg.

Først: Der fantes altså en norsk overkommando i England, men vi hørte lite om krigshandlinger ledet av denne. Hvis det er min feil, så beklager jeg det. Baalsruds øvrige punkter om krigsfangenskap og krigsrett bygger på feilvurderinger, men det får så være.

Jeg må igjen be om plass til en to-ting:

De som opplevet 1940/41 i Norge, med ennå idylliske okkupasjonsforhold, landets offiserskorps bundet av æresord til okkupanten og de fleste i sivile jobber, burde forstå at dette landet, staten Norge, ikke var i krig. Krig er noe helt annet. Det forandrer intet at okkupasjonsforholdene etterhvert ble skarpere på grunn av sabotasje og annen motstand, og at offiserene måtte gå i fangenskap på grunn av mistilholdelse av æresordet.

Jeg har stor akteise for de nordmenn som brøt ut av okkupasjons-Norge for en innsats i England, men etter den totale kapitulasjon i Norge måtte denne innsats skje i alliert forband, og staten Norge kunne ikke derved igjen bli krigførende. Baalsrud og andre mener noe annet, -- det får så være.

Norge 1940: Nye spørsmål om vår stilling under krigen melder seg

Anton Olstad har

skrevet en interessant artikkel her i Morgenbladet.

Av John Sand

Jeg må imidlertid be om plass for å tilbakevise noen av herr Olstads anførsler. I min artikkel skrev jeg ikke at ca. 2/3 av Stortinget fattet vedtak om å avsette Konge og regjering, men at ca. 2/3 av stortingsrepresentantene stemte for avsettelse, og jeg kan ikke forstå at min formulering skulle gi grunnlag for misforståelse. At jeg har full dekning for min påstand skulle klart fremgå av følgende dokumentasjoner: Undersøkelles-kommisjonen av 1945 skriver nemlig i sin Innstilling s. 292:

«Men det er et sørgelig faktum at mellom 90 og 100 stortingsmenn ga forslagene sin tilslutning og derved faktisk ville ha bundet det flertall de utgjorde». Jeg kan også henvise til Hans Fr. Dahl: Krigen i Norge side 178 hvor det står at det under den siste prøvevoting den 18. september var «altså nesten 2/3 flertall for å avsette kongen, avsette regjeringen, avsette stortingsrepresentantene som var flyktet til Sverige eller London, opprette et riksråd med solid nazirepresentasjon». Jfr. også opplysningen av professor Sverre Steen i «1940 Fra nøytral til ert» side 169: «Det var imidlertid overraskende for Delbrügge at det var så lett å merke villighet til en beslutning mot regjeringen Nygaardsvold». Se også Arthur Jensen og Kjell Hanssen: Fra fred til fred, I, side 137: «Det parti som regjeringen Nygaardsvold opprinnelig var utgått fra, og som hadde gitt denne regjering parlamentarisk støtte, var med andre ord den hovedgruppe som nå var rede til å slå hånden av den». Det melder seg her et spørsmål: Er det virkelig mulig at flertallet av stortingsrepresentanter var villig til å avsette regjeringen, dersom de var på det rene med at denne regjering fortsatte krigen? Og noen etterfølgende konsekvenser for «ja-mennene» fikk deres stemmegivning ikke. Tvertimot ble to av Ap-gruppen som stemte ja medlemmer av Gerhardsens regjering.

Nytt spørsmål

Det var forøvrig ikke bare stortingsrepresentantene som var villig til å slå hånden av regjeringen. Om dette forteller Didrik Arup Seip i sin bok Hjemme og i fiendeland. Side 70 i boken omtaler Seip et møte i Regjeringsbygningen den 13/10 1940, hvor det foruten Administrasjonsrådets medlemmer, en del av presidentskapet og noen medlemmer av partistyrene og Paal Berg. Seip beretter videre: «Tømmelig tid lig i møte leste jeg opp følgende forslag til grunnlag for forhandlinger med tyskerne: 1. Da Konge og regjering har forlatt landet, må Norge ha en institusjon som fungerer som regjering. 3. Det nye styre bør ha navnet riksråd, og det bør regjere i lojal samarbeide med okkupasjonsmakten». Her melder det seg et nytt spørsmål: Hvis en mann som Didrik Arup Seip hadde vært av den oppfatning at regjeringen fortsatte krigen, er det da rimelig å tro at han ville fremsette forslag om lojal samarbeide med fienden? Jeg må for min del bekjenne at en slik tankegang er meg fremmed.

Partisankamper

Når det gjelder kampene i Vinjesvingen så er det ikke jeg men den militære undersøkelseskommisjon som har betegnet disse kamper som partisankamper. Etter at kommisjonen ble kritisert for dette finnes det i Morgenbladet for 13/10 1948 en artikkel der det bl.a. heter: «De enkelte deltakere vil ikke tape på at dette blir fremhevet på tydeligste måte ved at kampene betegnes som det de var -- partisankamper». Artikkelen er undertegnet Den militære undersøkelseskommisjon Erik Solem. Jeg savner kompetanse til å ta stilling til om kommisjonens betegnelse er riktig.

Her i avisen skrev daværende sjefredaktør C.C. den 18/7 1979 «Regjeringen i London var handlingslammet i de første krigsår. Militær norsk innsats var iverksatt uten regjeringen Nygaardsvolds viden. Motstandsvirksomheten i det okkuperte Norge ble organisert på privat initiativ». Jeg deler fullt ut hans oppfatning.